

Список бібліографічних посилань

1. Деревянко Б. В., Туркот О. А., Прилуцька А. В. Захист прав суб'єктів господарювання : навчальний. посібник / за ред. д.ю.н., проф. Б. В. Деревянка. 3-ге вид., перероб. і доповн.; НАПрН України, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2022. 196 с.
 2. Bogdan Derevyanko, Olha Turkot. The genesis of corporate relations in Ancient Rome and their impact on Ukrainian legislation . Entrepreneurship, economy and law. №7. 2021. P.69-77. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/7/7_2021.pdf
 3. Курденко О.В. Основи економічних і правових аспектів у працях вчених Стародавньої Греції і Стародавнього Риму. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва*: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 30 листопада 2018 року). Х.: ХНАДУ. 2018. URL: https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/7793/3/%d1%82%d0%b5%d0%b7%d0%b8_30.11.2018_%d0%a5%d0%9d%d0%90%d0%94%d0%a3.pdf
 4. Гринько С. Д. Формування концепції правомірної поведінки завдавача шкоди в Стародавньому Римі. *Приватне право і підприємництво*. 2016. Випуск 15. С. 166-171.
 5. Туркот О. А. Правовий захист акціонерних товариств від посягань на їх майно та органи управління : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Кривий Ріг, 2015. 240 с.
- Одержано 30.10.2022

УДК 336:332

Наталія Вікторівна ПАВЛЕНКО,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Військові перемоги на полі бою практично не можливі без перемог на економічному фронті в тилу. Українська армія щомісячно потребує близько 130 млрд. грн. фінансування. Наразі військовий бюджет складає три чверті всього бюджету країни. Фінансувати оборону Україна може лише за рахунок власних коштів, тобто сплачених податків. За таких умов надзвичайне значення набуває стимулювання економічної активності бізнесу.

З початку військової агресії Верховна Рада зробила декілька важливих кроків у напрямку спрощення оподаткування під час дії воєнного стану. Були запроваджені значні податкові пільги, відтерміновані сплата податків та подання звітності, запроваджений мораторій на всі види податкових перевірок, звільнені від відповідальності ті, хто не зміг вчасно сплатити податки. І хоча деякі із податкових змін, наприклад, масовий перехід на спрощену систему оподаткування із сплатою 2% від обороту замість податку на прибуток та ПДВ, і досі породжують дискусії, в цілому вказані заходи дозволили пом'якшити шок для бізнесу на початковому етапі його адаптації до роботи в умовах воєнного стану.

Проте на даний час податкові стимули активізації діяльності бізнесу вичерпані. Радикальна реформа податкової системи, яка анонсована Офісом Президента, давно назріла, але реалізувати її в умовах безпрецедентного дефіциту бюджету та безпрецедентних витрат на оборону, навряд чи можливо.

Програма «Доступні кредити 5-7-9%» та програма державного гарантування кредитів певною мірою пом'якшили наслідки зростання процентних ставок через підняття облікової ставки, проте перетік фінансових ресурсів в сектор державного кредитування об'єктивно обмежує можливості банківського кредитування суб'єктів господарювання. Тому дуже важливо ввести в оборот приховані резерви для самофінансування.

Стимули для активізації бізнесу, на наш погляд, потрібно шукати в сфері реформування регуляторної системи. Це майже нічого не коштуватиме бюджету, проте здатно знизити рівень трансакційних витрат підприємств та ФОПів, а отже і позначитися на обсязі тіньової економіки.

Попри двадцятирічну історію реформування регуляторної системи, на сьогодні в Україні діє близько 1500 регуляторних актів. Незважаючи на те, що чинне законодавство передбачає існування п'яти видів документів дозвільного характеру, фактично їх налічується чотирнадцять. Частина чинних регуляторних актів залишилася ще з радянських часів і відповідно містить у собі принципи управління ризиками соціалістичної системи господарювання, які не збігаються з ринковими. Ці регуляторні акти так і не вдалося скасувати протягом двох десятиліть, оскільки вони є надійним джерелом корупційної ренти для величезної армії чиновників, які видають документи дозвільного характеру та перевіряють додержання правил ведення господарської діяльності (до процесу проведення перевірок залучено понад 900 контролюючих органів). І у багатьох випадках обидві згадані функції державного управління не мають жодного стосунку до підвищення ступеня суспільної безпеки, а є лише приводом зібрати «данину» з бізнесу. У свою чергу, необхідність сплати корупційної ренти, з одного боку, призводить до підвищення трансакційних витрат та спонукає підприємства до приховування частини обороту, за рахунок якої і фінансується ця рента. З іншого боку, це джерело незаконного збагачення, яке не оподатковується. У відповідності з останніми змінами у законодавстві, під час воєнного стану планові перевірки контролюючих органів не проводяться, проте у повоєнний період вони відновляться і надалі будуть псувати інвестиційний клімат, який нам, як ніколи, потрібно зробити привабливим заради швидкого відновлення зруйнованої економіки країни. Тому сьогодні важливо відшукати компроміс між необхідністю забезпечення суспільної безпеки та зниженням рівня трансакційних витрат і поверненням коштів, що спрямовуються на корупційну ренту, в легальний оборот.

Досягнути цієї мети, на наш погляд, можливо шляхом перегляду регуляторних актів і скасування тих з них, які прямо не пов'язані із забезпеченням суспільної безпеки і не відповідають ринковим принципам господарювання. Декларативний характер дозвільних документів, який був запроваджений на початку війни, слід зберегти і надалі, а самі дозвільні документи перевести у електронний вигляд.

Крім того, потрібно перейти від інспектування сфер, що містять суспільні ризики, до їх страхування. Цей перехід здатен створити декілька позитивних ефектів в економіці:

1) дозволить спрямувати фінансові ресурси, що сплачувалися нелегально у вигляді корупційної ренти, на ринок страхових послуг, де вони перетворюються на легальні страхові платежі, стануть частиною доходів страхових компаній та об'єктом оподаткування. Звичайно, відповідні трансакційні витрати повністю не зникнуть, але це вже не буде викиданням грошей на вітер, оскільки підприємство отримає страховий захист і може претендувати на страхове відшкодування втрат при настанні страхового випадку;

2) страховий ринок отримає додаткові фінансові ресурси, що позитивно вплине не лише безпосередньо на його розвиток, але і сприятиме зміцненню всієї фінансової сфери в цілому;

3) страхуючи свою відповідальність перед суспільством, страхувальник буде намагатися дотримуватися організаційно-технічних умов безпечного ведення бізнесу,

оскільки від цього буде залежати розмір страхових платежів та страхових виплат, тобто функція контролю фактично буде перекладена на страхові компанії, і цей контроль буде мати економічний характер;

4) в Україні стане менше екстрактивних інститутів, що покращить інвестиційний клімат і скоротить обсяги тіньової економіки.

Війна зруйнувала значну частину української економіки, і для її швидкого відновлення потрібно створювати сприятливі умови вже зараз, не чекаючи закінчення бойових дій. Сьогодні Україна має історичний шанс завершити інституційні реформи, що пов'язані з утвердженням принципу економічної свободи, оскільки в умовах існування екзистенційної загрози еліти змушені будуть поступитися частиною експлуатованих ними екстрактивних інститутів для того, щоб зберегти залишки своєї «годівниці». Головне, не знехтувати цим шансом.

Одержано 01.11.2022

УДК 331.522.4:631.11:330.31

Наталія Вікторівна ПАВЛЕНКО,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Світлана Юріївна КОБИЛІНСЬКА,

курсантка групи Ф2-203 факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

За останні роки сільське господарство перетворилося на локомотив української економіки. Частка цієї галузі у ВВП країни сягає 10%. До того ж, сільське господарство є ключовим, оскільки забезпечує близько 30% надходжень від експорту. Водночас сільські території, на яких і відбувається реалізація потенціалу національної економіки, стають дедалі менш заселеними: саме на територіях сіл зниження чисельності населення майже на 10% більше, ніж у містах. Прогресування цієї тенденції може негативно позначитися на темпах розвитку аграрного сектору, адже, як відомо, кількість та якість трудових ресурсів є важливим фактором економічного зростання.

Проведений аналіз стану відтворення трудових ресурсів у сільському господарстві дозволяє виділити декілька проблем, що виникли у цій сфері.

Перш за все, статеві-вікова піраміда свідчить, що зараз виходить з працездатного віку вдвічі більше людей, ніж тих, хто входить до нього. Таким чином, значна частина периферійних сіл може зникнути впродовж найближчих 10–15 років. Проте найбільша проблема — апатія місцевих жителів, їх зневіра, відмова займатись будь-чим, навіть своїм домашнім господарством. Через перебік статево-вікової піраміди та низькі доходи домогосподарств у селах різко впала народжуваність. Сільські периферійні території втратили здатність до самовідтворення. Без переселення до сіл молодих сімей, які хочуть працювати на землі, зупинити деградацію нереально.

Інша проблема пов'язана з якістю робочої сили. Сучасний світ і зайнятість потребують освічених людей. На жаль, сільська освіта суттєво відстає від міської, а онлайн-освіта, запроваджена під час карантинів 2020–2021 років ще більше ускладнила ситуацію.